Šifra kandidata:
A jelölt kódszáma:

Državni izpitni center

M 0 9 1 5 2 1 1 2 M

SPOMLADANSKI IZPITNI ROK
TAVASZI VIZSGAIDŐSZAK

SOCIOLOGIJA
SZOCIOLÓGIA

Izpitna pola 2

2. feladatlap

Ponedeljek, 1. junij 2009 / 90 minut
2009. június 1., hétfő / 90 perc

Dovoljeno gradivo in pripomočki:
Kandidat prinese nalivno pero ali kemični svinčnik.
Kandidat dobi dva ocenjevalna obrazca.

Engedélyezett segédeszközök: a jelölt töltőtollat vagy golyóstollat hoz magával.
A jelölt két értékelőlapot is kap.

SPLOŠNA MATURA
ÁLTALÁNOS ÉRETTSÉGI VIZSGA

Navodila kandidatu so na naslednji strani.
A jelöltnek szóló útmutató a következő oldalon olvasható.

Ta pola ima 20 strani.
A feladatlap terjedelme 20 oldal.

© RIC 2009

NAVODILA KANDIDATU

Pazljivo preberite ta navodila.
Ne odpirajte izpitne pole in ne začenjajte reševati nalog, dokler vam nadzorni učitelj tega ne dovoli.

Prilepite kodo oziroma vpišite svojo šifro (v okvirček desno zgoraj na prvi strani in na ocenjevalna obrazca).

Izpitna pola vsebuje 4 strukturirane naloge, od katerih izberite 2. Število točk, ki jih lahko dosežete, je 35; vsaka naloga je vredna 17,5 točke.

V preglednici z "x" zaznamujte, kateri nalogi naj ocenjevalec oceni. Če tega ne boste storili, bo ocenjevalec ocenil prvi dve nalogi, ki ste ju reševali.

I	II	III	IV

Rešitve, ki jih pišite z nalivnim peresom ali s kemičnim svinčnikom, vpisujte **v izpitno polo** v za to predvideni prostor. Pred vsak odgovor napišite številko vprašanja, na katero odgovarjate. Pišite čitljivo. Če se zmotite, napisano prečrtajte in rešitev zapišite na novo. Nečitljivi zapisi in nejasni popravki bodo ocenjeni z nič (0) točkami.

Zaupajte vase in v svoje zmožnosti. Želimo vam veliko uspeha.

ÚTMUTATÓ A JELÖLTNEK

Figyelmesen olvassa el ezt az útmutatót!
Ne lapozzon, és ne kezdjen a feladatok megoldásába, amíg azt a felügyelő tanár nem engedélyezi!

Ragassza vagy írja be kódszámát (a feladatlap jobb felső sarkában levő keretbe és az értékelőlapokra)!

A feladatlap 4 strukturált feladatot tartalmaz, ebből válasszon ki kettőt! Összesen 35 pont érhető el, egy-egy feladat 17,5 pontot ér.

A táblázatban jelölje meg x-szel, melyik feladatokat értékelje az értékelő! Ha ezt nem teszi meg, az értékelő tanár az első két megoldott feladatot értékeli.

I.	*II.*	*III.*	*IV.*

Válaszait töltőtollal vagy golyóstollal írja a ***feladatlap*** *erre kijelölt helyére! Minden esetben írja le a választott kérdés számát is! Olvashatóan írjon! Ha tévedett, a leírtat húzza át, majd válaszát írja le újra! Az olvashatatlan válaszokat és a nem egyértelmű javításokat nulla (0) ponttal értékeljük.*

Bízzon önmagában és képességeiben! Eredményes munkát kívánunk!

Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia

I. DRUŽBENA NEENAKOST IN GIBLJIVOST
I. A TÁRSADALMI EGYENLŐTLENSÉG ÉS A MOBILITÁS

Vir A

Meja revščine je tisto merilo, ki naj bi pomagalo tako raziskovalcem kot vladnim administracijam določiti tisti del prebivalstva, ki je reven in ima nedopustno malo določenih dobrin. Vsekakor pa jih ima manj, kot je v konkretni družbi priznano kot običajna raven življenjskih pogojev.

(Novak, M. (1996): Siromaštvo: dejstva in objektivna presoja, v Svetlik, I. (ured.): Kakovost življenja v Sloveniji, FDV, Ljubljana, str. 319)

Vir B

Z izgradnjo storitvenega sektorja v šestdesetih in sedemdesetih letih se možnosti družbenega vzpona v spodnji tretjini družbene hierarhije ob spet enako velikih razdaljah do drugih velikih skupin uslužbencev in uradnikov opazno izboljšajo. Ravno sinovi in hčere iz delavskih družin imajo korist od storitvene ekspanzije države blaginje in s tem povezanih sprememb v poklicni strukturi.

(Beck, U. (2001): Družba tveganja, Krtina, Ljubljana, str. 115)

Vprašanja / *Kérdések*:

1. Opredelite pojma absolutna in relativna revščina. Pomagajte si z virom A.

   Határozza meg az abszoltút és a relatív szegénység fogalmát!
   Támaszkodjon az A forrás szövegére!

   (3 točke/pont)

2. Kratko predstavite eno od socioloških razlag vzrokov revščine.

   Röviden mutassa be a szegénység okairól szóló szociológiai magyarázatok egyikét!

   (2 točki/pont)

3. Katera značilnost razredne družbe je predstavljena v viru B? Imenujte in opredelite jo ter predstavite konkreten primer.

   A B forrás az osztálytársadalom mely tulajdonságát mutatja be? Nevezze és határozza meg azt, majd mutasson be egy konkrét példát is!

   (3 točke/pont)

4. Navedite in kratko predstavite še dve drugi značilnosti razrednih družb.

   Nevezze meg és röviden mutassa be az osztálytársadalom még két másik tulajdonságát!

   (3 točke/pont)

5. Poleg razredne družbe poznamo iz zgodovine še druge oblike slojevitosti. Navedite dve in eno kratko predstavite.

   A történelemből az osztálytársadalom mellett a rétegződés egyéb formáit is ismerjük. Nevezzen meg kettőt, majd az egyiket röviden mutassa be!

   (2,5 točke/pont)

6. Kako funkcionalistična teorija (K. Davis in W. Moore) pojasnjuje vzroke družbene slojevitosti?

   Hogyan magyarázza a funkcionális elmélet (K. Davis és W. Moore) a társadalmi rétegződés okait?

   (2 točki/pont)

7. Navedite, v čem se razlikujeta Marxova in Dahrendorfova razlaga družbenih razredov.

   Ismertesse, miben tér el Marx, illetve Dahrendorf magyarázata a társadalmi osztályokról.

   (2 točki/pont)

II. SPOL IN SPOLNA RAZLIKA
II. A NEM ÉS A NEMI KÜLÖNBSÉGEK

Vir A

Zastopanost žensk pri političnem odločanju v Sloveniji je daleč pod evropskim povprečjem. Ženske je v Sloveniji relativno težko "najti" v predstavniških institucijah (v državnem zboru, v državnem svetu), morda še težje na vodstvenih položajih v podjetjih. Tudi na fakultetah je asistentov in profesorjev precej več kot asistentk in profesoric, čeprav med študentsko populacijo prevladujejo ženske.

(Dejstva o ženskah in moških v Sloveniji, Statistični urad Republike Slovenije, oktober 2007, str. 48)

Vir B

Obe zgodnje feministični avtorici, Francozinjo Olympe de Gouges in Angležinjo Mary Wollstonecraft, druži osredotočenost na pomen političnih pravic, razlikujeta pa se po načinu, kako jih doseči ... Obe naslavljata svoje pisanje na osebi, za kateri predpostavljata, da imata moč: Olympe piše kraljici, Mary pa gospodu de Talleyrandu, nekdanjemu škofu, diplomatu in politiku.

(Antić Gaber, M. (2004): Politične pravice in participacija žensk v politiki, v: Človekove pravice žensk, Mirovni inštitut in Amnesty International Slovenije, Ljubljana, str. 59)

Vprašanja / *Kérdések*:

1. Katere vidike družbene neenakosti med spoloma razberete iz vira A? Navedite dva.

   Az A forrás a nemek közötti társadalmi egyenlőtlenség mely szempontjait említi? Nevezzen meg kettőt!

   (2 točki/pont)

2. Pojasnite dve značilnosti položaja žensk na trgu delovne sile.

   Magyarázza meg a nők munkaerőpiaci helyzetének két jellemzőjét!

   (3 točke/pont)

3. Pojasnite, zakaj je pomembno enakopravno sodelovanje žensk v politiki. Pomagajte si z virom A.

   Magyarázza meg, miért fontos a nők egyenjogú együttműködése a politikában. Támaszkodjon az A forrás szövegére!

   (3 točke/pont)

4. S pridobitvijo katere pravice so si ženske priborile enakopravnost v politiki in kdaj se je to zgodilo v Sloveniji?

   A nők melyik jog megszerzésével vívták ki egyenjogúságukat a politikában? Ez Szlovéniában mikor következett be?

   (2 točki/pont)

5. Pojasnite pojem feminizem.

   Magyarázza meg a feminizmus fogalmát!

   (3 točke/pont)

6. Naštejte tri teoretske pristope, na katere se navezujejo feministične avtorice in avtorji.

   Soroljon fel három olyan elméleti hozzáállást, amelyek a feminista szerzőkhöz fűződnek!

   (1,5 točke/pont)

7. O katerih feminizmih lahko govorimo, če upoštevamo zgodovinski vidik njihovega razvoja? Navedite jih in enega pojasnite. Pomagajte si z virom B.

   Mely feminizmusokról beszélhetünk, ha figyelembe vesszük azok fejlődésének történelmi szempontját? Nevezze meg őket, majd egyet magyarázzon is meg! Támaszkodjon a B forrás szövegére!

   (3 točke/pont)

III. DRUŽBENA MOČ IN OBLAST
III. A TÁRSADALMI ERŐ ÉS HATALOM

Vir A

Oblastna zveza je zaključena skupina, tip ukazujočega »gospodar«, upravljavska ekipa »služabniki«, tisti, ki izpolnjujejo ukaze, so »podložniki«. Poslušnost velja osebi na osnovi njenega z rodom posvečenega lastnega dostojanstva: iz spoštovanja. Vsebina ukazov je zvezana s tradicijo, katere brezobzirno kršenje s strani oblastnika bi ogrozilo legitimnost njegove lastne, na posvečenosti temelječe oblasti.

(Weber, M. (1990): Trije tipi legitimne oblasti, Družboslovne razprave, štev. 9/1990, str. 127)

Vir B

Mosca in Pareto sta se […] ukvarjala z elitami v smislu skupin ljudi, ki bodisi neposredno izvršujejo politično moč bodisi so v položaju, ko lahko zelo močno vplivajo na njeno izvrševanje.

(Bottomore, T. (1993): Elites and Society, Routledge, London in New York, str. 3)

Vprašanja / *Kérdések*:

1. O katerem tipu legitimne oblasti govori vir A?

   Az A forrás a törvényes (legitim) hatalom melyik típusát említi?

   (1 točka/pont)

2. Navedite še preostala dva tipa legitimne oblasti, o katerih sicer govori avtor vira A. Oba ponazorite s primerom in tega tudi kratko pojasnite.

   Nevezze meg a törvényes (legitim) hatalom két másik típusát is, amelyekről egyébként az A forrás szerzője beszél. Mindkettőt szemléltesse példákkal, majd röviden magyarázza is meg őket!

   (5 točk/pont)

3. Kdaj moč ni legitimna in kako takšno nelegitimno moč imenujemo? Ponazorite s primerom.

   Mikor nem legitim az erő? Hogyan nevezzük az ilyen »nemlegitim« erőt? Szemléltesse példával!

   (3,5 točke/pont)

4. Kako imenujemo pristop, o katerem govori vir B?

   Hogyan nevezzük a B forrásban említett hozzáállást?

   (1 točka/pont)

5. Kateri dve vrsti elit glede na naravo njunega vladanja razlikuje Vilfredo Pareto? Primerjajte ju.

   Az uralkodás természetéből kiindulva az elit csoportok melyik két fajtáját különbözteti meg Vilfredo Pareto? Hasonlítsa össze őket!

   (3 točke/pont)

6. Ocenite, v katero od teh dveh kategorij bi po Paretu uvrstili glavnino današnjih slovenskih političnih elit. Utemeljite svoj odgovor.

   Ítélje meg, hogy Pareto csoportosítása szerint a mai szlovén politikai elit jelentős részét melyik kategóriába sorolná? Válaszát indokolja meg!

   (2 točki/pont)

7. Kratko pojasnite dve značilnosti demokratičnega političnega sistema.

   Röviden magyarázza meg a demokratikus politikai rendszer két jellegzetességét!

   (2 točki/pont)

IV. MODERNIZACIJA
IV. A MODERNIZÁCIÓ

Vir A

Večina zgodovinarjev bi se strinjala, da je vzpon modernosti povezan z velikimi revolucijami. Ameriška in francoska revolucija sta vzpostavili politični in institucionalni okvir modernosti: ustavno demokracijo, pravno državo in načelo suverenosti nacionalnih držav.

(Sztompka, P. (1994): The Sociology of Social Change, Blackwell, Oxford, str. 69)

Vir B

Weber je bil pesimističen glede prihodnosti modernizirajočih se družb, saj je bil prepričan, da prevlada formalne racionalnosti lahko vodi k brezobzirnemu tržnemu tekmovanju in enostranskemu materializmu ter k 'železni kletki' močne, izjemno učinkovite, toda tajinstvene in neodgovorne birokracije.

(Cohen, R., in P. Kennedy (2007): Global Sociology, New York University Press, New York, str. 76)

Vir C

Buržoazija z naglim izboljševanjem vseh produkcijskih orodij, z neskončno olajšanimi komunikacijami vleče v civilizacijo vse, tudi najbolj barbarske narode … Z eno besedo, ustvarja si svet po svoji podobi.

(Marx, K., F. Engels (1971): Manifest komunistične stranke. V Izbrana dela (drugi zvezek), Cankarjeva založba, Ljubljana, str. 593)

Vprašanja / *Kérdések*:

1. Katero razsežnost modernizacije prepoznate v viru A?

   A modernizáció melyik kiterjedését említi az A forrás?

   (1 točka/pont)

2. Navedite in kratko pojasnite še druge razsežnosti procesa modernizacije.

   Nevezze meg, majd röviden magyarázza meg a modernizációs folyamat egyéb kiterjedéseit is.

   (4,5 točke/pont)

3. Katere so temeljne značilnost delovanja, ki ga M. Weber označuje kot formalno racionalno delovanje (vir B)?

   Melyek annak a cselekvésnek az alapvető jellegzetességei, amelyet M. Weber formális és racionális cselekvésként említ (B forrás)?

   (2 točki/pont)

4. M. Weber povezuje modernizacijo z »železno kletko« birokracije (vir B), E. Durkheim pa trdi, da je za moderne družbe značilen »kult posameznika«. Pojasnite, kateri procesi privedejo do »kulta posameznika« in kakšna je njegova posledica.

   M. Weber a modernizációt a bürokrácia »vasketrecével« hozza összefüggésbe (B forrás), E. Durkheim pedig azt állítja, hogy a modern társadalmakra az »egyén kultusza« jellemző. Magyarázza meg, milyen folyamatok vezetnek az »egyén kultuszának« kialakulásához, valamint milyen ennek a következménye!

   (3 točke/pont)

5. Na kateri vidik oziroma razsežnost globalizacije opozarja vir C?

   A C forrás a globalizáció melyik szempontjára, illetve kiterjedésére hívja fel a figyelmet?

   (1 točka/pont)

6. Pojasnite povezanost med globalizacijo in deindustrializacijo.
   Magyarázza meg a globalizáció és a deindusztrializáció közötti összefüggést!
   (2 točki/pont)

7. Pojasnite pojem postindustrijska družba z dveh različnih vidikov.
   Magyarázza meg a posztindusztriális társadalom fogalmát két különböző szempontól!
   (4 točke/pont)